

OSNOVE UMETNE INTELIGENCE

2021/22

*učenje dreves iz šumnih podatkov
rezanje dreves: REP in MEP*

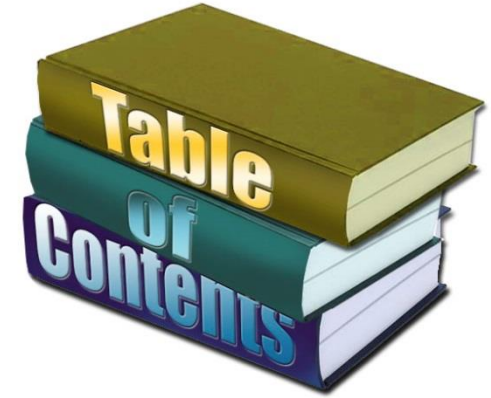
Pridobljeno znanje s prejšnjih predavanj

- **strojno učenje**

- vrste učenja: nadzorovano, nenadzorovano, spodbujevano
- atributna predstavitev podatkov: primeri, atributi, ciljna spremenljivka
- klasifikacijski (diskretna ciljna spremenljivka – razred) in regresijski problemi (zvezna ciljna spremenljivka – označba)
- hipoteze: konsistentnost, splošnost, razumljivost/kompleksnost
- učenje odločitvenih dreves:
 - algoritem TDIDT
 - entropija, ocenjevanje kakovosti atributov z informacijskim prispevkom
- težave z večvrednostnimi atributi (druge mere za kakovost atributov)
- binarizacija atributov
- kratkovidnost algoritma TDIDT

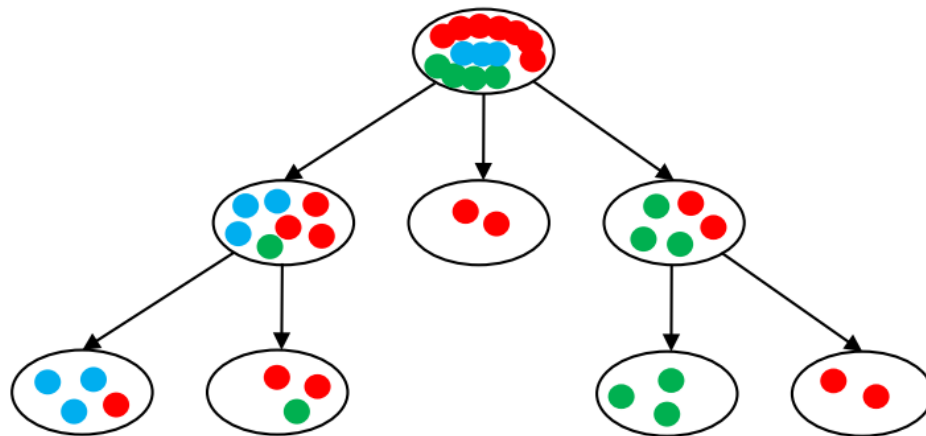
Pregled

- strojno učenje
 - uvod v strojno učenje
 - učenje odločitvenih dreves
 - učenje dreves iz šumnih podatkov (rezanje dreves)
 - ocenjevanje učenja

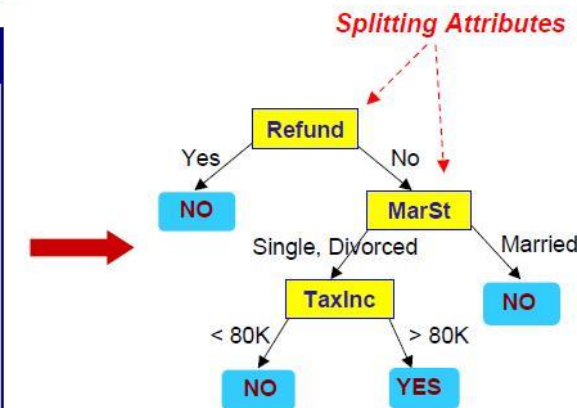
Prostor hipotez odločitvenih dreves

- **diskretni atributi** - odločitvena drevesa delijo prvotno učno množico na vse manjše podmnožice (cilj: maksimizirati čistost podmnožic)
- **zvezni atributi** – delitev podmnožice glede na smiselno mejo izbranega atributa
- primera:

Tid	Refund	Marital Status	Taxable Income	Cheat
1	Yes	Single	125K	No
2	No	Married	100K	No
3	No	Single	70K	No
4	Yes	Married	120K	No
5	No	Divorced	95K	Yes
6	No	Married	60K	No
7	Yes	Divorced	220K	No
8	No	Single	85K	Yes
9	No	Married	75K	No
10	No	Single	90K	Yes

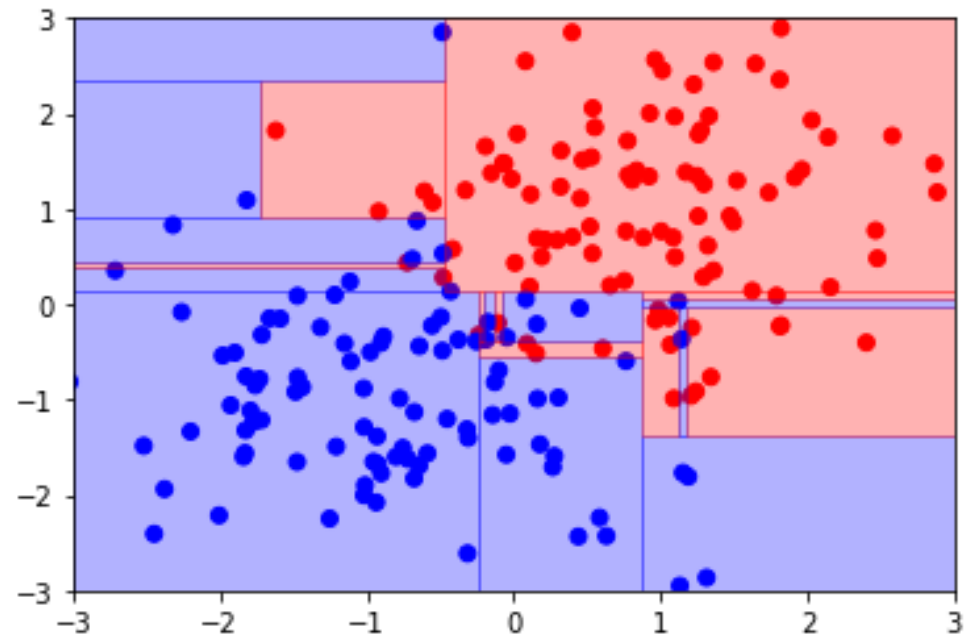
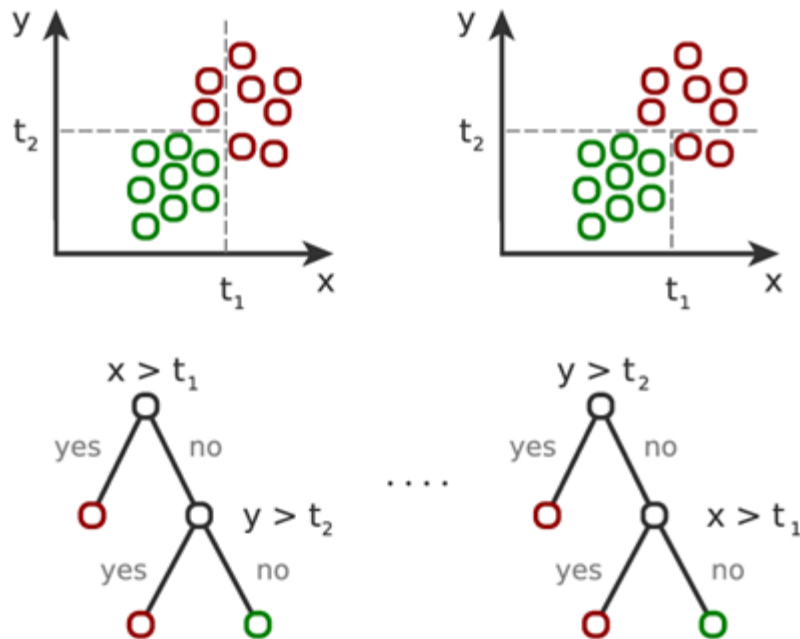
Training Data

Model: Decision Tree

Prostor hipotez odločitvenih dreves

- **zvezni atributi** (npr. višina, dolžina, IQ, koncentracija ozona, poraba el. energije, ipd.)
- v vozliščih običajno testiramo primerjavo zveznega atributa z izbrano mejo (večje/manjše)
- takšna odločitvena drevesa delijo prostor na particije (hiper-kvadre), katerih meje so vzporedne koordinatnim osem
- dva primera:

Privzeta točnost

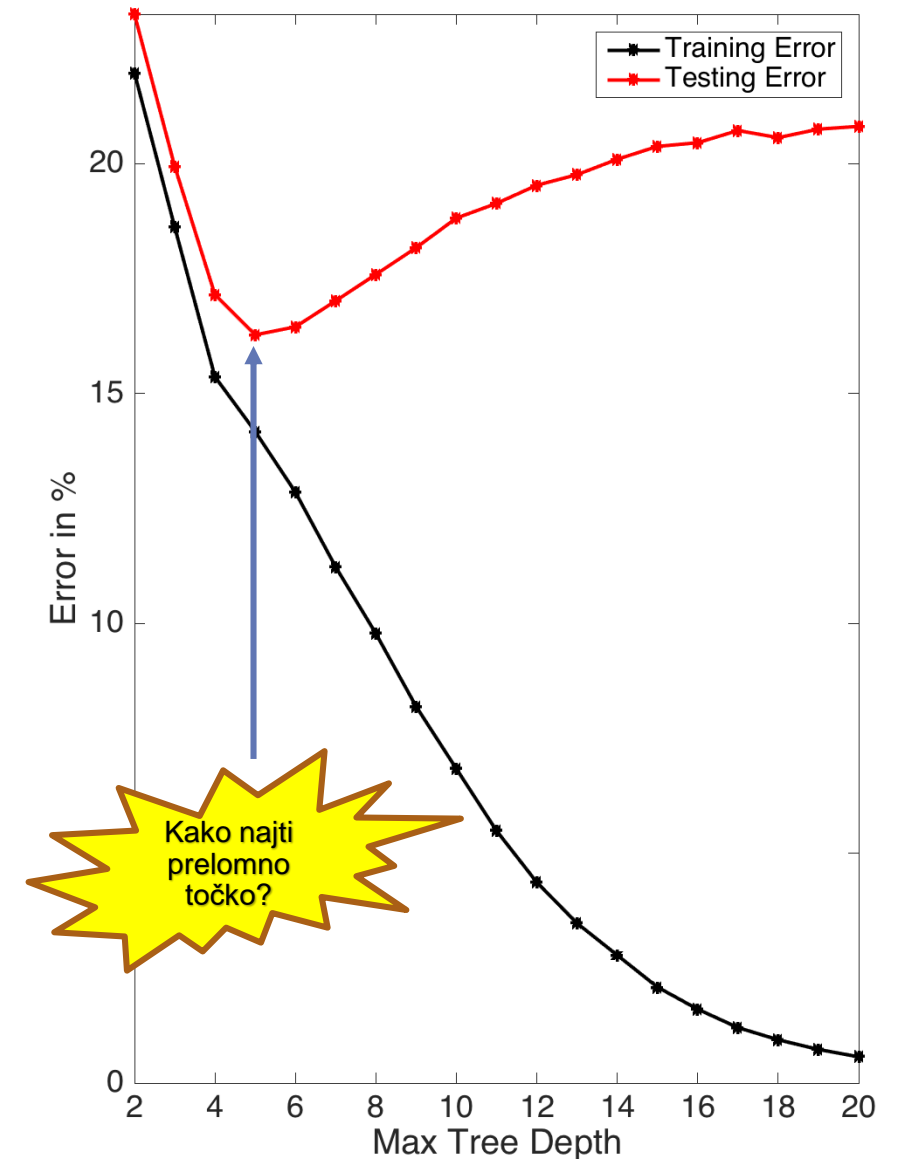
- smiselna mera za **privzeto točnost** (minimalno pričakovano točnost) odločitvenega drevesa je **verjetnost večinskega razreda** v učni množici
- drevo je koristno/uporabno, če je njegova točnost **višja od privzete točnosti**

Primer:

- $[\#Yes, \#No] = [3,7]$
- pričakovana točnost (verjetnost večinskega razreda) je 0,7
- želimo, da ima zgrajeno drevo na testnih podatkih višjo točnost

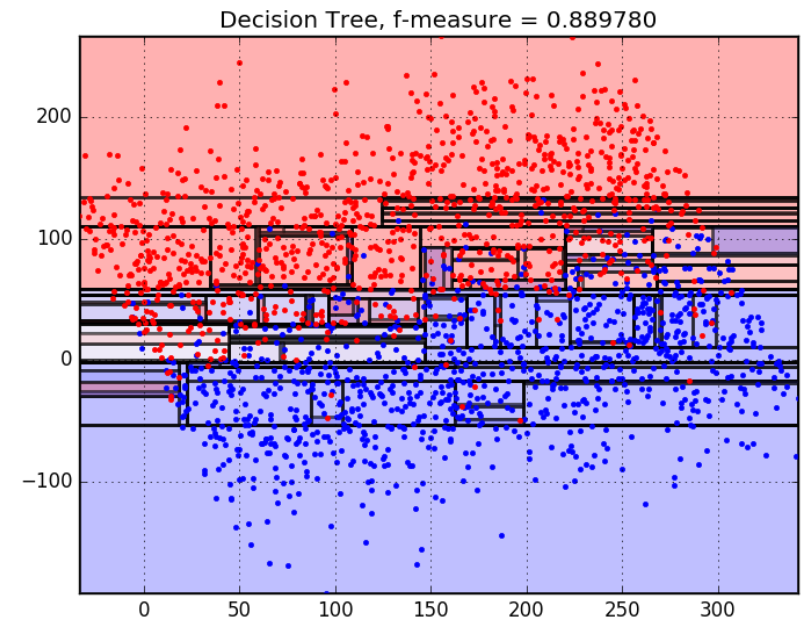
Priustranost na učni množici

- cilj: maksimiziraj pričakovano točnost drevesa (vendar ne na učnih podatkih - **pretirano prilagajanje?**)
- alternativa – uporaba **nevidenih primerov**:
 - izvzamemo posebno množico **testnih primerov**, če imamo dovolj podatkov (ostane manj podatkov za gradnjo)
 - tipična delitev podatkov: **učna množica (70%)**, **testna množica (30%)**

Učenje dreves iz šumnih podatkov

- večja drevesa → večje prilagajanje učnih podatkom
- kaj pa, če podatki **niso popolni** (premalo primerov/ atributov) ali so v učnih primerih **napake**? Pojavijo se lahko težave:
 - **učenje šuma** in ne dejanske (skrite) funkcije, ki generira podatke
 - pretirano prilagajanje vodi v **prevelika drevesa**
 - **slaba razumljivost** dreves
 - posledica: **nižja klasifikacijska točnost** na novih/nevidenih podatkih
- pojav **pretiranega prilaganja** (angl. overfitting)
- rešitev: rezanje odločitvenega drevesa
- primer uspeha iz prakse → → → → →

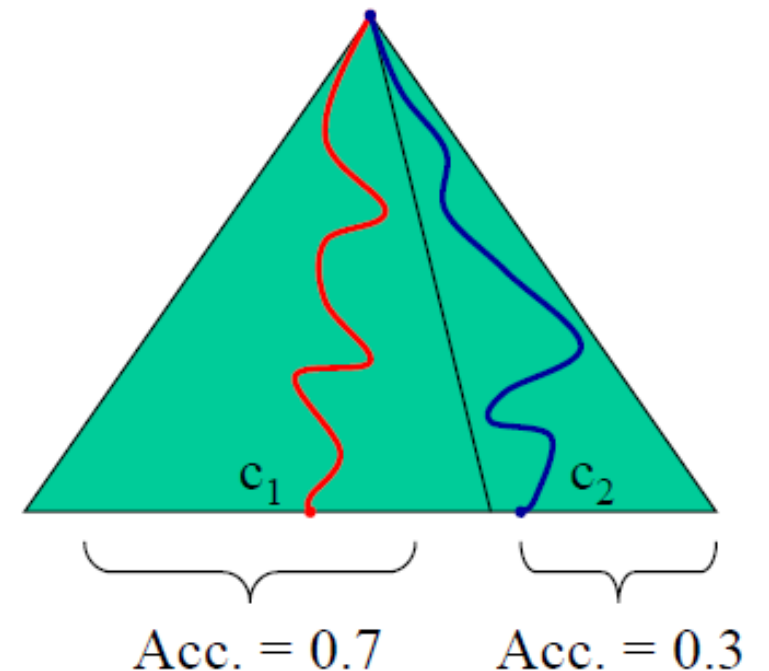

primer iz prakse: lociranje primarnega tumorja (domena *Primary tumor*)

	Klas. točnost
Pretirano pril. drevo (150 vozlišč)	41%
Porezano drevo (15 vozlišč)	45%
Privzeta točnost	24,7%
Zdravniki	42%

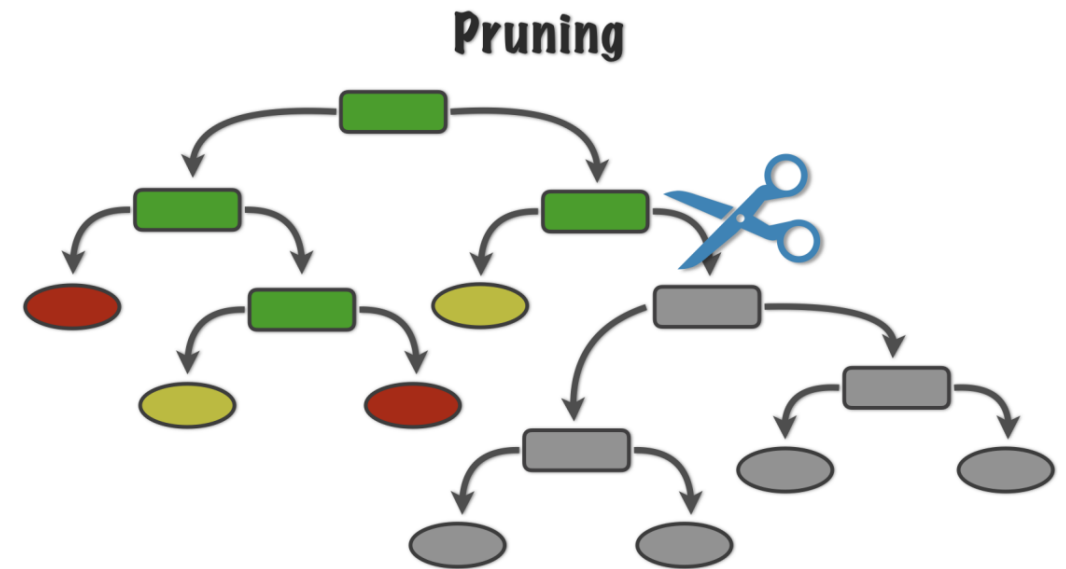
Rezanje odločitvenih dreves – kako?

- **premislek:** nižji deli drevesa (bližji listom) predstavljajo večje lokalno prilagajanje učnim podatkom, ki so lahko posledica šuma
- **ideja:** odstranimo (režemo) spodnje dele drevesa, da dosežemo boljšo posplošitev naučenega drevesa (in klasifikacijsko točnost na nevidenih podatkih)
- primer nizke točnosti drevesa pri skrajnem primeru pretiranega prilagajanja:
 - dva razreda, c_1 in c_2 , $p(c_1) = 0,7$, $p(c_2) = 0,3$
 - privzeta točnost (točnost večinskega razreda) = 0,7
 - drevo, zgrajeno do konca (en primer v vsakem listu)
 - pričakovana točnost:
$$p_{c_1} \times CA_{c_1} + p_{c_2} \times CA_{c_2} =$$
$$= 0,7 \times 0,7 + 0,3 \times 0,3 = 0,58$$
(manj kot privzeta točnost!)

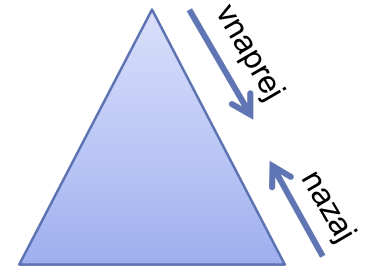

Rezanje odločitvenih dreves

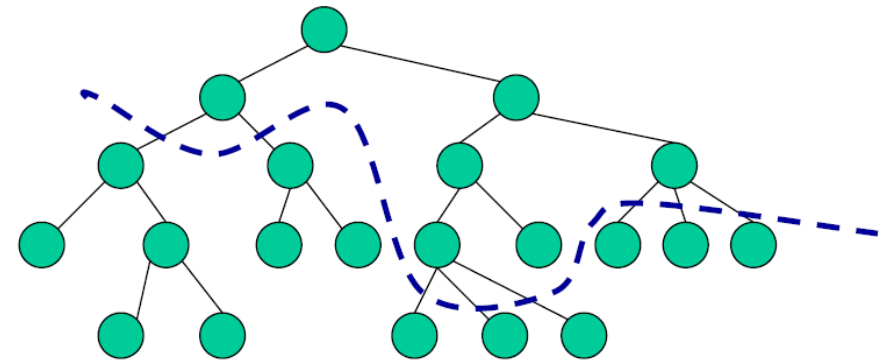
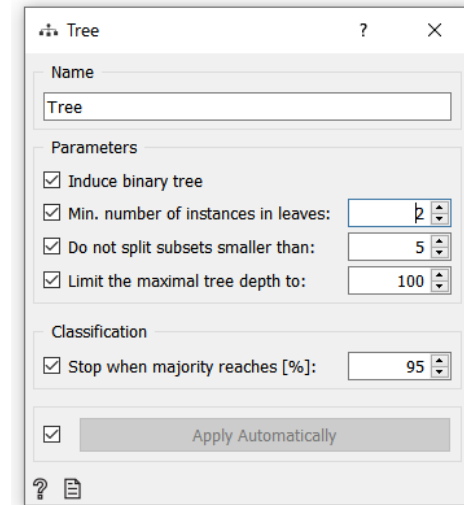
- vprašanja:
 - kako to doseči,
 - kje rezati,
 - kombinatorično število možnih porezanih dreves

Strategije rezanja

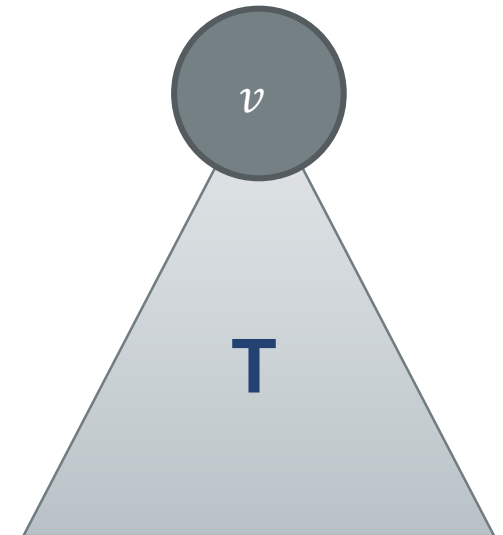

- **rezanje vnaprej** (angl. *forward pruning, pre-stopping*): uporaba dodatnega kriterija za *zaustavitev gradnje drevesa* glede na obseg šuma (na podlagi: števila primerov, večinski razred, smiselnost delitve v poddrevesa glede na informacijski prispevek itd.)
 - **hitrejše**
 - **kratkovidno**, upošteva samo zgornji del drevesa
- **rezanje nazaj** (angl. *post-pruning*): rezanje, ki po gradnji celotnega drevesa, *odstrani manj zanesljive dele drevesa* (opisujejo šum, zgrajeni iz manj podatkov in z manj informativnimi atributi)
 - **počasneje**, oblika post-procesiranja
 - upošteva informacijo iz **celega drevesa**
 - pristopa:
 - **rezanje z zmanjševanjem napake (reduced error pruning, REP)**
 - **rezanje z minimizacijo napake (minimal error pruning, MEP)**

Rezanje z zmanjševanjem napake (REP)

- angl. *reduced error pruning* (REP)
- uporablja posebno rezalno (validacijsko) množico, potrebna primerna velikost za zanesljivost; tipične velikosti pri delitvi podatkov:
 - **učna množica** (70%), od tega:
 - množica za gradnjo (growing set) 70%
 - rezalna množica (pruning set) 30%
 - **testna množica** (30%)
- postopek:
 - potuj od listov navzgor (prični s starši listov)
 - za vsako vozlišče v izračunaj **dobitek rezanja**:
št. napačnih klasifikacij v drevesu T – št. napačnih klasifikacij v vozlišču v
 - če je dobitok ≥ 0 , obreži in nadaljaj postopek s staršem, sicer ustavi postopek

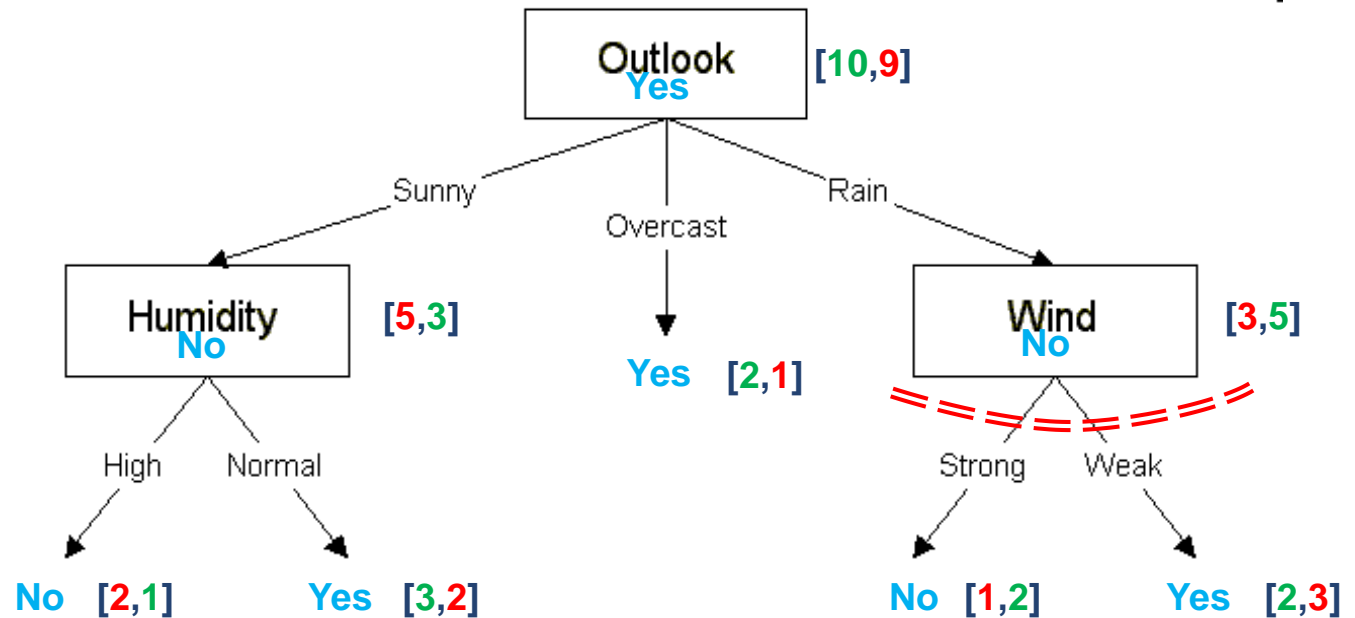

Rezanje z zmanjševanjem napake (REP)

- primer: podane so klasifikacije primerov iz rezalne množice v posameznih vozliščih, uporabi REP:

Legenda:

- [#Yes,#No]
- razred vozlišča
- (zeleno) pravilna klasifikacija
- (rdeče) napačna klasifikacija

Izpitna naloga

Legenda oznak v vozliščih:

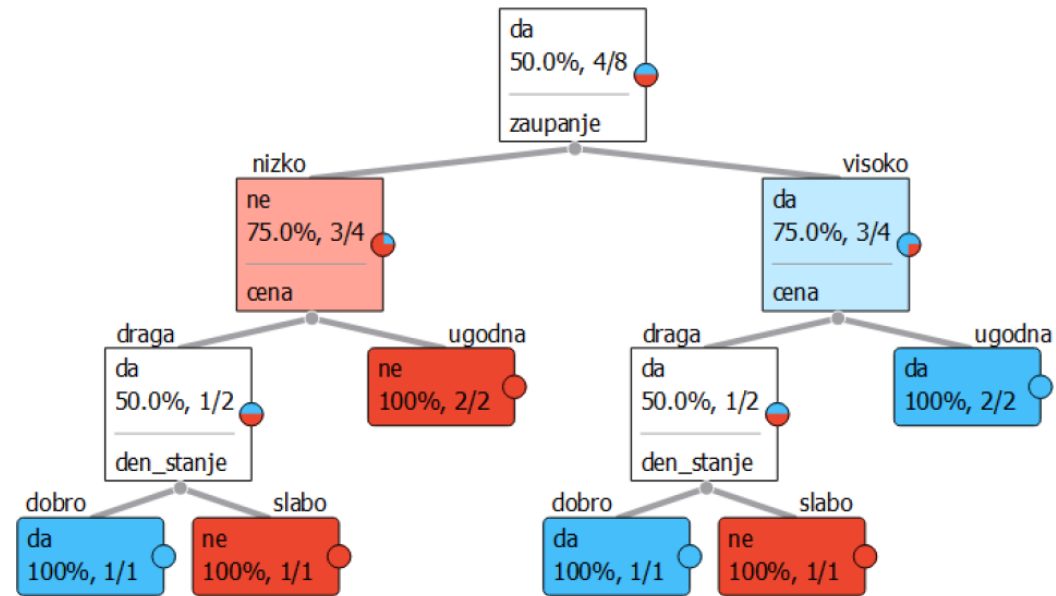
- večinski razred: da
- vseh primerov v vozlišču: 8
- točnost v vozlišču (delež primerov, ki pripadajo večinskemu razredu v vozlišču) je $4/8=50\%$

- naloga, podobna izpitni nalogi (1. izpitni rok, 23. 1. 2019)

2. NALOGA (10t):

Podano je odločitveno drevo na sliki, ki ga uporabljamo za odločanje o nakupu valute Bitcoin. Drevo je zgrajeno iz učnih podatkov, ki imajo attribute: *zaupanje* (zaupanje v prodajalca – nizko ali visoko), *cena* (nakupna cena – ugodna ali draga) in *den_stanje* (lastno denarno stanje – slabo ali dobro). Razred je spremenljivka *nakup*, ki ima lahko vrednosti "da" (kupimo) ali "ne" (ne kupimo).

Legenda: Vozlišča v drevesu prikazujejo razred (da/ne), delež večinskega razreda in število primerov, ki pripadajo razredu da/ne.

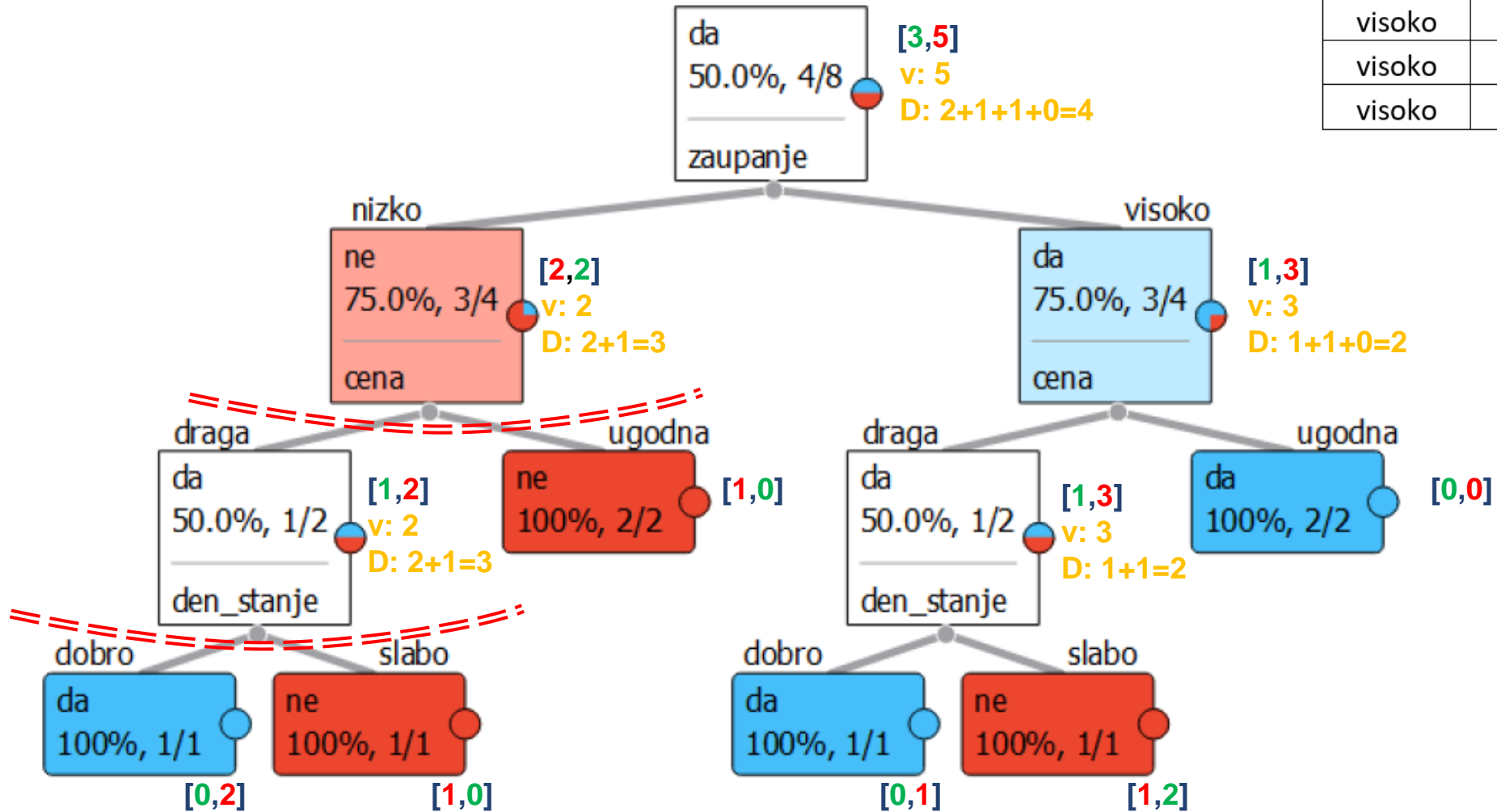

zaupanje	cena	den_stanje	nakup
nizko	draga	dobro	ne
nizko	draga	dobro	ne
nizko	draga	slabo	da
nizko	ugodna	dobro	da
visoko	draga	dobro	ne
visoko	draga	slabo	da
visoko	draga	slabo	ne
visoko	draga	slabo	ne

- c) (3t) Z uporabo rezalne množice na desni strani poreži zgornje drevo s postopkom zmanjševanja napake (REP). Rezanje prikaži na zgornji skici drevesa.

Izpitna naloga

zaupanje	cena	den_stanje	nakup
nizko	draga	dobro	ne
nizko	draga	dobro	ne
nizko	draga	slabo	da
nizko	ugodna	dobro	da
visoko	draga	dobro	ne
visoko	draga	slabo	da
visoko	draga	slabo	ne
visoko	draga	slabo	ne

Rezanje z minimizacijo napake (MEP)

- angl. *minimal error pruning* (MEP) (Niblett in Bratko, 1986; Cestnik in Bratko, 1991)
- uporablja množico za gradnjo drevesa (in ne ločene rezalne množice)
- cilj: poreži drevo tako, da je ocenjena klasifikacijska napaka minimalna

- za vozlišče v izračunamo:

- **statično napako** (verjetnost klasifikacije v napačen razred)

$$e(v) = p(\text{razred} \neq C | v), C \text{ je večinski razred v } v$$

- **vzvratno napako** (angl. *backed-up error*)

$$\sum_i p_i E(T_i) = p_1 E(T_1) + p_2 E(T_2) + \dots$$

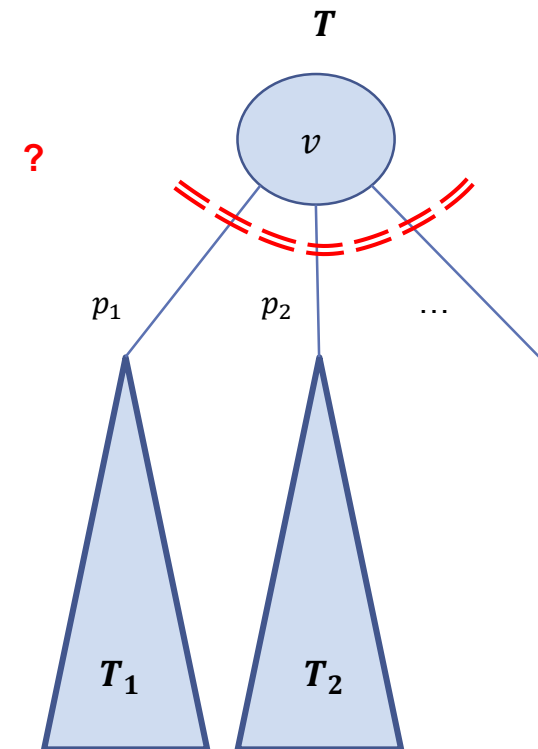
- režemo, če je **statična napaka manjša od vzvratne napake**

- **napaka optimalno obrezanega drevesa** je torej

$$E(T) = \min(e(v), \sum_i p_i E(T_i))$$

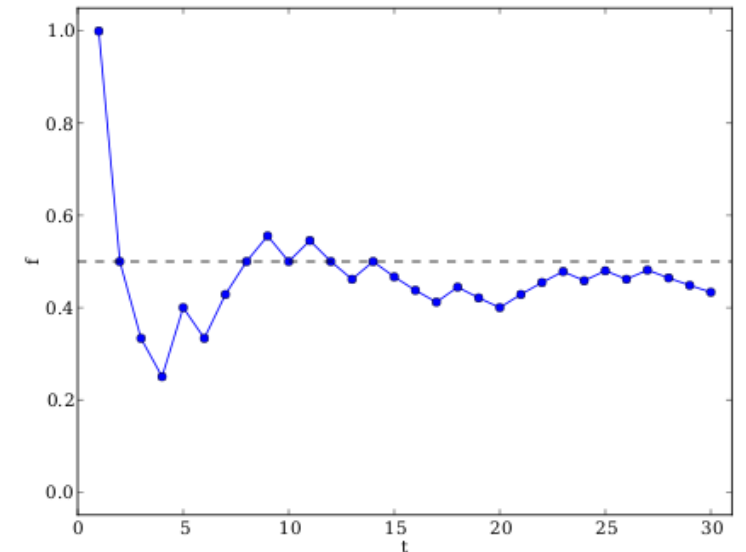
$$E(T) = e(v), \text{ če je } v \text{ list}$$

- (namesto **minimizacije napake** E (zgoraj) lahko problem obrnemo in **maksimiziramo točnost CA** – primer, ki sledi)

Ocenjevanje verjetnosti

- kako oceniti statično napako v vozlišču v ?
- primeri uporabe **relativne frekvence** (N – št. primerov v vozlišču, n – št. primerov, ki pripadajo večinskemu razredu C):
 - $N = 1, n = 1 \rightarrow$ točnost=100%
 - $N = 2, n = 1 \rightarrow$ točnost= 50% ? (samo z enim dodatnim primerom)

- težave:
 - potrebujemo *oceno verjetnosti*, ki je **stabilna** tudi pri manjšem številu primerov
 - **ocena verjetnosti**: mera, ki izraža **približek prave verjetnosti dogodka** in ima **zaželene matematične lastnosti**, za njo pa ne veljajo nujno osnovni aksiomi s področja verjetnosti
 - smiselno je, da ocena verjetnosti upošteva tudi **apriorno verjetnost** (verjetnost, ki jo poznamo o problemu – npr. 50% za izid meta kovanca)

Ocenjevanje verjetnosti

boljši oceni verjetnosti:

- **Laplaceova ocena verjetnosti:**

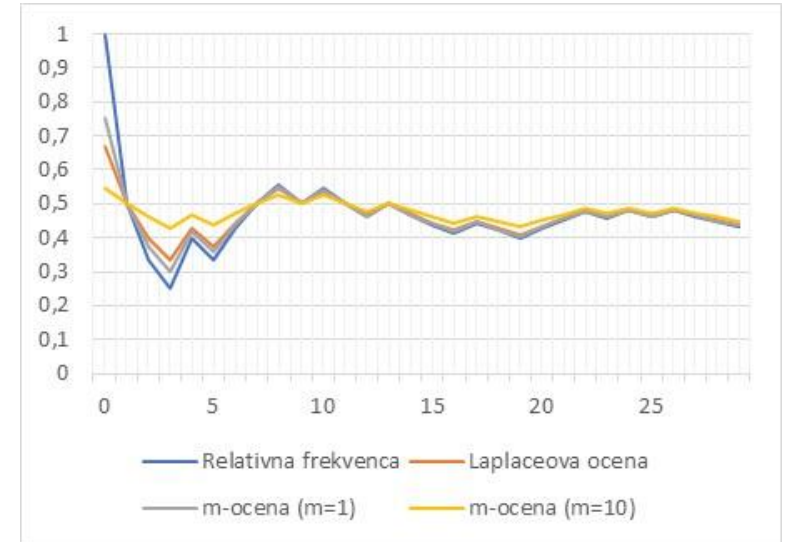
$$p = \frac{n + 1}{N + k}$$

n – št. primerov, ki pripadajo razredu C,

N – št. vseh primerov

k – št. vseh razredov

- k je problematičen parameter; ocena ne upošteva apriorne verjetnosti

- **m-ocena verjetnosti**

$$p = \frac{n + p_a m}{N + m} = p_a \cdot \frac{m}{N + m} + \frac{n}{N} \cdot \frac{N}{N + m}$$

delež upoštevanja apriorne verjetnosti
delež upoštevanja relativne frekvence

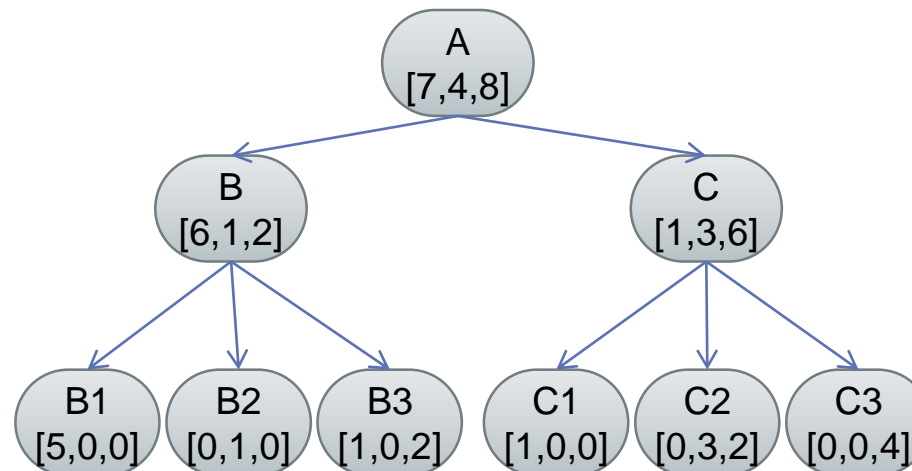
p_a – apriorna verjetnost razreda C

m – parameter ocene (vpliva na delež upoštevanja apriorne verjetnosti)

- malo šuma – majhen m – malo rezanja / veliko šuma – velik m – veliko rezanja
- posplošitev Laplaceove ocene za $m = k$ in $p_a = 1/k$

Vaja

- primer: Bratko: Prolog Programming for AI
- Podano je odločitveno drevo za klasifikacijo v tri razrede (x, y in z) z naslednjimi apriornimi verjetnostmi razredov: $p_a(x) = 0,4$, $p_a(y) = 0,3$, $p_a(z) = 0,3$. Številke v oglatih oklepajih $[x, y, z]$ predstavljajo frekvence primerov v vozlišču, ki pripadajo ustreznim razredom. Obreži drevo s postopkom MEP in vrednostjo $m = 8$.

Vaja

$$E(T) = \min(e(v), \sum_i p_i E(T_i)), \quad E(T) = e(v), \text{ če je } v \text{ list oziroma}$$

$$CA(T) = \max(ca(v), \sum_i p_i CA(T_i)), \quad CA(T) = ca(v), \text{ če je } v \text{ list}$$

- klasifikacijske točnosti v listih B1, B2 in B3:

$$p(x|B1) = \frac{n+m \cdot p_a(x)}{N+m} = \frac{5+8 \cdot 0,4}{5+8} = \mathbf{0,6308}$$

$$p(y|B1) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{5+8} = 0,1846$$

$$p(z|B1) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{5+8} = 0,1846$$

$$p(x|B2) = \frac{0+8 \cdot 0,4}{1+8} = 0,3556$$

$$p(y|B2) = \frac{1+8 \cdot 0,3}{1+8} = \mathbf{0,3778}$$

$$p(z|B2) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{1+8} = 0,2667$$

$$p(x|B3) = \frac{1+8 \cdot 0,4}{3+8} = 0,3818$$

$$p(y|B3) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{3+8} = 0,2182$$

$$p(z|B3) = \frac{2+8 \cdot 0,3}{3+8} = \mathbf{0,4}$$

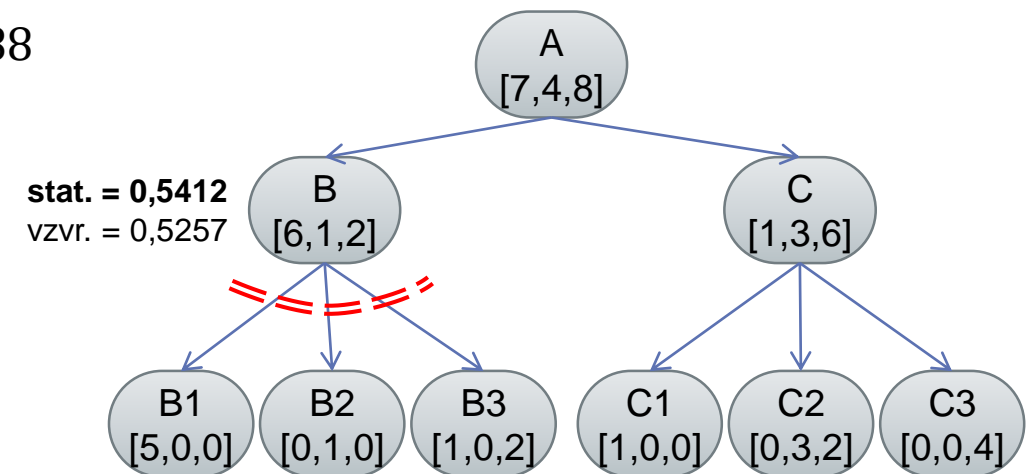
- vzvratna točnost v vozlišču B: $\frac{5}{9} \cdot 0,6308 + \frac{1}{9} \cdot 0,3778 + \frac{3}{9} \cdot 0,4 = 0,5257$

- statična točnost v vozlišču B:

$$p(x|B) = \frac{6+8 \cdot 0,4}{9+8} = \mathbf{0,5412}, \quad p(y|B) = 0,2, \quad p(z|B) = 0,2588$$

- statična točnost je večja od vzvratne točnosti → porežemo

- nadaljujemo z vozliščema C in A ...

Vaja

$$E(T) = \min(e(v), \sum_i p_i E(T_i)), \quad E(T) = e(v), \text{ če je } v \text{ list oziroma}$$

$$CA(T) = \max(ca(v), \sum_i p_i CA(T_i)), \quad CA(T) = ca(v), \text{ če je } v \text{ list}$$

- klasifikacijske točnosti v listih C1, C2 in C3:

$$p(x|C1) = \frac{n+m \cdot p_a(x)}{N+m} = \frac{1+8 \cdot 0,4}{1+8} = \mathbf{0,4667}$$

$$p(y|C1) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{1+8} = 0,2667$$

$$p(z|C1) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{1+8} = 0,2667$$

$$p(x|C2) = \frac{0+8 \cdot 0,4}{5+8} = 0,2462$$

$$p(y|C2) = \frac{3+8 \cdot 0,3}{5+8} = \mathbf{0,4154}$$

$$p(z|C2) = \frac{2+8 \cdot 0,3}{5+8} = 0,3385$$

$$p(x|C3) = \frac{0+8 \cdot 0,4}{4+8} = 0,2667$$

$$p(y|C3) = \frac{0+8 \cdot 0,3}{4+8} = 0,2000$$

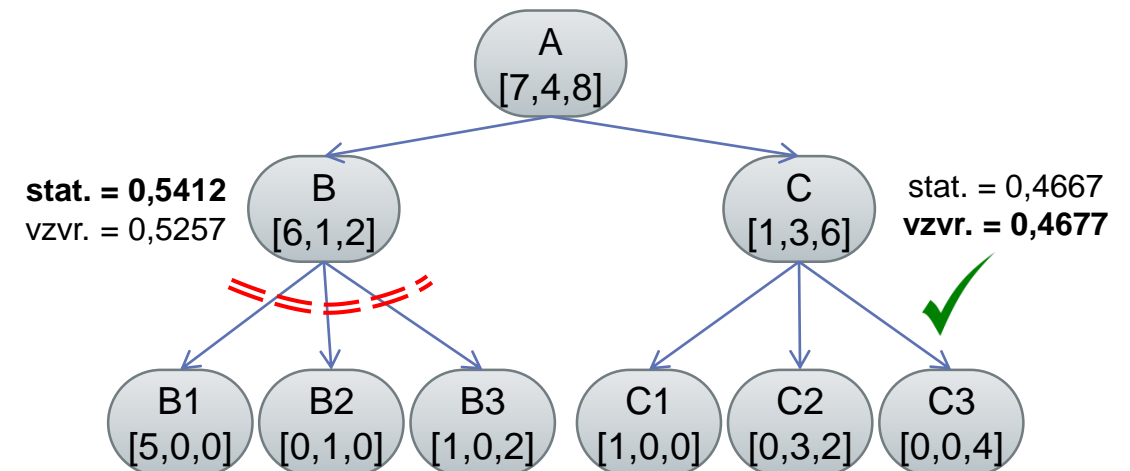
$$p(z|C3) = \frac{4+8 \cdot 0,3}{4+8} = \mathbf{0,5333}$$

- vzvratna točnost v vozlišču C: $\frac{1}{10} \cdot 0,4667 + \frac{5}{10} \cdot 0,4154 + \frac{4}{10} \cdot 0,5333 = 0,4677$

- statična točnost v vozlišču C:
 $p(x|C) = 0,2333, p(y|C) = 0,3000, p(z|C) = \mathbf{0,4667}$

- vzvratna točnost je večja od statične točnosti \rightarrow ne porežemo

- nadaljujemo z vozliščem A ...

Vaja

$$E(T) = \min(e(v), \sum_i p_i E(T_i)), \quad E(T) = e(v), \text{ če je } v \text{ list oziroma}$$
$$CA(T) = \max(ca(v), \sum_i p_i CA(T_i)), \quad CA(T) = ca(v), \text{ če je } v \text{ list}$$

- klasifikacijske točnosti CA v podrevesih s koreni v B in C:

$$CA(B) = \max(ca(B), \sum_i p_i CA(B_i)) = 0,5412$$

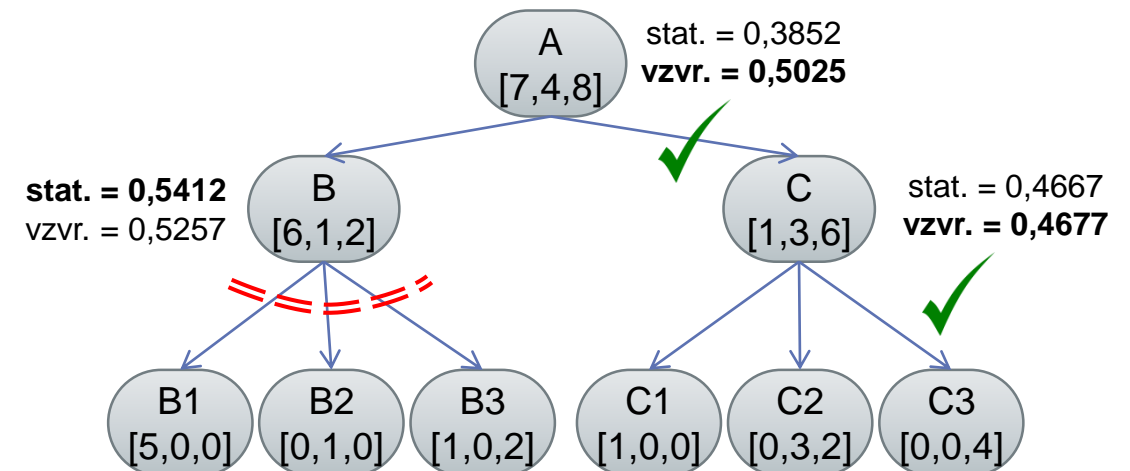
$$CA(C) = \max(ca(C), \sum_i p_i CA(C_i)) = 0,4677$$

- vzvratna točnost v vozlišču A: $\frac{9}{19} \cdot 0,5412 + \frac{10}{19} \cdot 0,4677 = 0,5025$

- statična točnost v vozlišču A:

$$p(x|A) = 0,3778, \quad p(y|A) = 0,2370, \quad p(z|A) = \frac{8+8 \cdot 0,3}{19+8} = \mathbf{0,3852}$$

- vzvratna točnost je večja od statične točnosti \rightarrow ne porežemo

**Obravnava manjkajočih atributov,
naivni Bayesov klasifikator**